

POSTANOWIENIE

Dnia 15 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stryczyńska

w sprawie z powództwa L. K.
przeciwko Zespołowi Szkół [...] w B.
o odszkodowanie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
kwietnia 2025 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 16 stycznia 2024 r., sygn. akt VIII Pa 109/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje radcy prawnemu B. G., prowadzącej Kancelarię Radcy Prawnego w L. przy ul. L., kwotę 1350,00 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług, wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, którą wypłaci ze środków Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w Poznaniu;**
- 3. nie obciąża powódki kosztami zastępstwa prawnego pozwanego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Lesznie, wyrokiem z 19 października 2022 r., oddalił powództwo L. K. skierowane przeciwko Zespołowi Szkół [...] w B. o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy oraz zasądzenie odszkodowania z tytułu dyskryminacji w zatrudnieniu ze względu na niepełnosprawność powódki, a także ze względu na wymiar czasu pracy. Sąd nie obciążył powódki kosztami procesu strony pozwanej oraz przyznał wynagrodzenie ze środków Skarbu Państwa pełnomocnikowi powódki z urzędu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że podstawą rozwiązania stosunku pracy z powódką był art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r. (Dz.U z 2018 r. ze zm., dalej jako „Karta Nauczyciela”), zgodnie z którym dyrektor szkoły w razie częściowej likwidacji szkoły albo w razie zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć, rozwiązuje z nim stosunek pracy lub, na wniosek nauczyciela, przenosi go w stan nieczynny. Nauczyciel zatrudniony na podstawie mianowania może wyrazić zgodę na ograniczenie zatrudnienia w trybie określonym w art. 22 ust. 2 tej ustawy. O zamiarze wypowiedzenia nauczycielowi stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 pkt 2 dyrektor szkoły zawiadamia reprezentującą nauczyciela zakładową (międzyzakładową) organizację związkową, która w terminie 7 dni od dnia otrzymania zawiadomienia może zgłosić na piśmie dyrektorowi szkoły umotywowane zastrzeżenia. Po rozpatrzeniu stanowiska organizacji związkowej, a także w razie niezajęcia przez nią stanowiska w ustalonym terminie, dyrektor szkoły podejmuje decyzję w sprawie wypowiedzenia.

Sąd Rejonowy dokonując oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego uznał wybór powódki do wypowiedzenia jej stosunku pracy za prawidłowy, jako podyktowany obiektywnymi kryteriami, obejmującymi podstawę i datę zatrudnienia, stopień awansu zawodowego, kwalifikacje, doskonalenie zawodowe, jakość świadczonej pracy, nagrody, zajęcia dodatkowe niewynikające z art. 42 Karty Nauczyciela, dodatkowe funkcje oraz nabycie prawa do emerytury. Rozważenie sytuacji nauczycieli zatrudnionych u strony pozwanej przy zastosowaniu tych kryteriów doprowadziło Sąd do przekonania, że pracodawca dokonał prawidłowej oceny uzasadniającej jego decyzję o wypowiedzeniu stosunku

pracy właśnie powódce, porównując ją do drugiego nauczyciela historii i wiedzy o społeczeństwie.

Na skutek apelacji powódki Sąd Okręgowy w Poznaniu, wyrokiem z 16 stycznia 2024 r., oddalił jej apelację i orzekł o kosztach postępowania nie obciążając powódki kosztami procesu strony pozwanej oraz przyznał wynagrodzenie ze środków Skarbu Państwa pełnomocnikowi powódki z urzędu.

Sąd drugiej instancji podniósł, że koniecznym warunkiem uzasadniającym rozwiązanie z nauczycielem stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela są rzeczywiste zmiany organizacyjne polegające na częściowej likwidacji szkoły albo faktycznym zmniejszeniu liczby oddziałów w szkole bądź zmianie planu nauczania, które uniemożliwiają dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć. Oczywiste jest, że skoro niemożność zatrudniania nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć ma wynikać z przyczyn wskazanych w art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela, to obie przesłanki rozumiane jako przyczyna (np. zmniejszenie liczby oddziałów) i skutek (niemożność dalszego zatrudniania nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć) w aspekcie czasowym następują kolejno po sobie, a nie jednocześnie. W aspekcie temporalnym ważne jest zatem utrzymywanie się skutków zmian organizacyjnych uniemożliwiających dalsze zatrudnianie nauczyciela a obowiązek ich wykazania spoczywa na pracodawcy.

Zdaniem Sądu drugiej instancji przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało jednoznacznie, że powodem wypowiedzenia powódce umowy o pracę była redukcja zatrudnienia, spowodowana zmniejszeniem liczby oddziałów. Zasadnie, w ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji uznał wybór powódki do wypowiedzenia jej stosunku pracy za prawidłowy, podyktowany obiektywnymi kryteriami, które w żaden sposób nie mogą zostać ocenione jako dowolne czy dyskryminujące.

Sąd Okręgowy podniósł, że dokonana przez Sąd Rejonowy ocena zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego jest prawidłowa. Sąd ten odniósł się do wszystkich zgromadzonych w postępowaniu dowodów, zarówno z dokumentów, jak i przesłuchania stron. Dał temu wyraz w uzasadnieniu wyroku wskazując konkretnie, które dowody stanowiły podstawę dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych. Sąd drugiej instancji uznał, że zastosowane kryteria oceny nie

budzą zastrzeżeń co do ich prawidłowości. Nie sposób zatem uznać, że zmiany organizacyjne u pozwanej, jak i wyniki porównania pracy powódki z pracą drugiego nauczyciela, przy uwzględnieniu kryteriów doboru do zwolnienia, nie stanowiły przyczyn, dla których pracodawca zdecydował się rozwiązać stosunek pracy z powódką. Zostały one bowiem wskazane w piśmie z 28 maja 2019 r., a ich uszczegółowienie wynikało z załącznika do zarządzenia nr 19/2019 r. Dyrektora Zespołu Szkół [...] w B. z 20 marca 2019 r.

Sąd drugiej instancji za bezzasadne uznał także roszczenie powódki o odszkodowanie z tytułu dyskryminacji przewidziane w art. 18^{3d} k.p. Powódka podniosła zarzut dyskryminacji powołując się na swoją niepełnosprawność. Jednym z przejawów dyskryminacji miało być przydzielenie powódce gabinetu dyrektora szkoły podstawowej w pomieszczeniu oddalonym od głównego sekretariatu i bez dostępu do drukarki. Powyższe nie zostało jednak potwierdzone, a dyrektor pozwanej szkoły wyjaśniła, że wcześniej ten sam gabinet zajmował dyrektor szkoły podstawowej w W., a powódka nigdy nie zgłaszała uwag dotyczących tego gabinetu. Ponadto przed połączeniem szkół gabinet ten należał do kierownika praktycznego i był w pełni wyposażony. Zatem powódka nie uprawdopodobniła, że działania podejmowane przez pozwaną stanowiły przejaw dyskryminacji w zatrudnieniu. Powódka nie wykazała, w jaki sposób obliczyła wysokość żądanego odszkodowania, ograniczając się wyłącznie do wskazania kwoty 20.000 zł, a także zwiększonych wydatków w związku z podjęciem zatrudnienia we W. Nie przedstawiła natomiast wynikającej z tego konkretnej kalkulacji, tj. kwot, które składają się na dochodzone roszczenie. Tymczasem naprawienie szkody obejmuje nie tylko stratę, którą poszkodowany poniósł, ale także korzyści jakie mógł odnieść, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniosła powódka. Skarżąca zaskarżając wyrok w części tj. w zakresie punktu 1. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz jej pełnomocnika z urzędu zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych, które nie zostały zapłacone w całości, ani w części, jak też o obciążenie pozwanego kosztami postępowania i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na jej oczywistą zasadność. Skarżąca podniosła, że postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji (i zaakceptowane w całości przez Sąd Okręgowy pomimo chaotycznego przedstawienia stanu faktycznego przez Sąd pierwszej instancji) w żadnym razie nie wykazało, że zaszła w niniejszej sprawie uzasadniona, to jest prawdziwa i konkretna przyczyna wypowiedzenia stosunku pracy (pomimo procesowego obowiązku jej wykazania ciążącego na pozwanym).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie spełnia ustawowych wymagań warunkujących przyjęcie jej do rozpoznania.

Tytułem wstępu wskazać należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest zwykłym środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji ustawodawca w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się ze wstępnym badaniem skargi w ramach tzw. „przedsądu”, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący powinien wykazać, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o

przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnić, że odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy uznać sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiście naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna od razu, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu określeniem „rażącego”, „ewidentnego”, „kwalifikowanego” lub „oczywistego” naruszenia prawa, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut naruszenia przepisu prawa jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość

zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365).

Oceniany w tym kontekście wniosek powódki o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, oparty na przesłance „oczywistej zasadności” nie spełnia wyżej określonych ustawowych kryteriów i to w stopniu podstawowym. Po pierwsze, zauważyć trzeba, że zarówno w podstawach skargi, jak i we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania profesjonalny pełnomocnik powódki nie wskazał żadnych przepisów prawa materialnego i skupił się jedynie na naruszeniu przepisów postępowania (także bez ich wskazania), nie próbując powiązać zarzucanych uchybień z naruszeniem prawa materialnego, a tym samym nie podejmując próby wykazania wpływu zaistniałych w jego ocenie wadliwości postępowania na wynik sprawy. Tymczasem stawiane w podstawach skargi zarzuty naruszenia prawa procesowego dla ich zasadności powinny wskazywać, jakie znaczenie uchybienia te miały dla wyniku sprawy, gdyż skargę kasacyjną można oprzeć na zarzutach naruszenia przepisów prawa, tylko wówczas, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, co oznacza, że miało istotne znaczenie dla rezultatu dokonanej przez sąd subsumcji tj. przyporządkowania ustalonego stanu faktycznego pod normę prawa materialnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego został jasno wyrażony pogląd, że w sytuacji, gdy skarga kasacyjna nie zarzuca obrazy jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego stanowiącego podstawę wyrokowania sądu odwoławczego, to w konsekwencji nie jest możliwa ocena, czy naruszenie przepisów prawa procesowego wskazanych przez nią w podstawie kasacyjnej mogło mieć - rzeczywiście - istotny wpływ na wynik sprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 czerwca 2019 r., III PK 73/18, LEX nr 2686083; z 10 kwietnia 2018 r., I UK 67/17, LEX nr 2490071). Stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały lub współkształtowały treść kwestionowanego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki

Sądu Najwyższego: z 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436). Nie chodzi przy tym o czysto teoretyczną możliwość takiego wpływu, lecz o wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy wpływ ten był (mógł być) realny, a można to stwierdzić dopiero wówczas, gdy w skardze zostanie podniesiony adekwatny w konkretnych okolicznościach faktycznych zarzut obrazy prawa materialnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I PK 208/13; LEX nr 16460590; z 19 maja 2015 r., II PK 273/14, LEX nr 2008656 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, LEX nr 1511811; z 2 lipca 2009 r., I UK 37/09, LEX nr 529678).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest ułomny także z tego względu, że brak jego uzasadnienia, z którego wynikałaby oczywista zasadność skargi kasacyjnej, na którą powołuje się skarżąca. Nie wystarczy jedynie lakoniczne stwierdzenie, że postępowanie dowodowe nie wykazało, że zaszła uzasadniona tj. prawdziwa i konkretna przyczyna wypowiedzenia stosunku pracy. Nie można przy tym odwoływać się do uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527). Tego wymogu skarżąca również nie zachowała.

Należy dodatkowo zauważyć, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., nie może wypełniać kasacyjnej podstawy naruszenia prawa procesowego z uwagi na ograniczenia wynikające z art. 398³ § 3 k.p.c., ponieważ dotyczy kwestii oceny dowodów przez sądy *meriti* (wyroki Sądu Najwyższego: z 10 czerwca 2014 r., I PK

309/13, LEX nr 1494015 oraz z 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681). Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się zatem korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy jest bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.). Wyjątkowo zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej jedynie w sytuacji, gdy skarżący, posługując się wyłącznie argumentami juredycnymi, wykaże, że sąd drugiej instancji rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2005 r., IV CK 122/05, Legalis nr 97143 czy postanowienie z 17 czerwca 2021 r., II USK 244/21, LEX nr 3317008). W skardze kasacyjnej brak jest tego rodzaju argumentacji.

Wobec niewykazania istnienia powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł o odmowie jej przyjęcia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego obejmujących wynagrodzenie radcy prawnego reprezentującego powódkę i ustanowionego z urzędu, uzasadnia § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 5 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 764).

Sąd Najwyższy nie obciążył powódki kosztami zastępstwa prawnego strony pozwanej w postępowaniu kasacyjnym, na podstawie art. 102 k.p.c. Hipoteza tego przepisu, odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę

do nieobciążania jej kosztami procesu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 października 2013 r., IV CZ 61/13, LEX nr 1389013).

Zastosowanie tego przepisu w odniesieniu do powódki uzasadnione jest z uwagi na jej sytuację życiową i majątkową.

[a.1]